

UČITELJSKI TOVARIŠ.

Glasilo

„Slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani“.

Izdavatelj in urednik:

Andrej Žumer,

nadučitelj in c. kr. okrajni šolski nadzornik.

Št. 6.

Ljubljana, 16. sušca 1893.

XXXIII. leto.

Vsebina. M. Janežič-Pečec: Kako naj učitelj jednorazrednice postopa, da pripravi dobro podlago spisovnemu pouku že I. oddelku spodnje skupine. — P. Gross: Iz šole za šolo. — Razpis častnega darila. — Izkaz o oddaji ubožnih knjig i. t. d. — Izkaz o oddaji upravnih prebitkov i. t. d. — Ukazi in odredbe šolskih oblastev. — Ž.: Vprašanja in odgovori. — Dopisi. — Književnost. — Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služeb. — Listnica uredništva.

Kako naj učitelj jednorazrednice postopa, da pripravi dobro podlago spisovnemu pouku že I. oddelku spodnje skupine.

Spisje je vrhunec jezikovnemu pouku. Ako smo usposobili učenca, da zna svoje misli ne le pravilno povedati, ampak tudi brez posebnih slovničnih napak pravilno zapisati, dosegli smo na jednorazrednici smoter jezikovnega, oziroma spisnega pouka.

Da pa dosežemo tu imenovani smoter, mora si učenec prisvojiti.

1. vsestransko mišljenje.
2. velik zaklad besedij in jezikovnih oblik.
3. najpotrebnejše iz slovnice in pravopisja,
4. zmožnost vse to ustmeno in pismeno pravilno porabiti.

To je pa najtežja naloga jednorazrednice, ter tirja mnogo truda in tudi vse pozornosti učiteljeve, ker ne le jezikovni, ampak ves pouk mora vedno na to delovati. Kako naj učitelj postopa, da pripravi dobro

podlago spisnemu pouku že v I. oddelku spodnje skupine, podati hočem v naslednjih vrsticah.

Novovstopli učenci prinesejo s seboj le majhen zaklad besedij in samostojnega mišljenja. Ta se mora utrditi, pomnožiti, razširiti in tako narediti podlaga vsemu daljnemu pouku, posebno spisnemu. Kolikor večjo pozornost bode učitelj na to obračal, da obogati zaklad besedij in mislij, toliko krepkeje se bodo razvijala šibka drevesca v krepka drevesa, toliko večji bodo vsestranski uspehi. V to svrhu nam v prvi vrsti rabi nazorni nauk, pri katerem se je treba posebno na sledeče ozirati.

Predmete naj učenec sam poišče, našteje ter primerno uvrsti. Ravno tako naj tudi sam poišče znake na predmetih — tedaj naj sam gleda, misli, sodi in sklepa, učitelj mu bodi le umen vodnik. Zahtevajmo pa takoj v začetku, da učenec

svoje trditve utemeljuje, ker s tem za-
branimi brezmišelnimi odgovori, ki mu
jih drugi narekajo in ga prisilimo, da
sam dobro premisli predno odgovori.
Skrbimo pa, da dobi učenec jasne pred-
stave in pridno ponavljajmo, da se pred-
stave tudi jasno reproducirajo. Tako bode
nazorni nauk ostril opazovalni dar, bistril
misli in krepčal spomin.

Daljnā naloga nazornega nauka je
ta, da pomnoži zaklad besedij in
jezikovnih oblik in da vsposobi
učenca oboje v govoru porabiti.
Zahtevajmo tedaj, da odgovarja v pravil-
nih, prav naglašanih in popolnih stavkih
ter ravno tako utemeljuje svoje trditve.
V dijalektu ne sme govoriti ne učenec
še manj pa učitelj. Tujke dijalekta naj
se nadomeščajo s slovenskimi besedami.
Med nazorni nauk naj se vpletajo primerne
pesmice, pogovori itd., katerih si učenci z
memoriranjem prisvoje ter si tako utrdijo
spomin in na jezikovnih oblikah obogate.
Tako pridobe učenci že v prvem oddelku
gotovost v izrazu in se iznebe bojzljivosti
v govoru, katera se drugače opazuje še
v višjih oddelkih in je potem velika ovira
daljnemu pouku, posebno spisnemu.

Kaj pa računstvo? Ono, zahtevaj de-
lavnost vseh duševnih močij, dotične raz-
vija in krepča ter pripravlja podlago spis-
nemu pouku.

Deluje pa še toliko bolj za jezikovni
(spisni) pouk, ako pri vporabnih nalogah,
katerih se je prav pogosto posluževati,
vselej zahtevamo, da učenec ponovi na-
logo, samostojno sklepa, reši, potem poda
popolni in pravilni odgovor in ravno tako
svojo trditve utemelji.

Ko si priučijo učenci nekaj glasov, prično
se vaje v branji. Učencem neznane be-
sede naj se pridno nadomeščajo z znanimi.
Priučivši se mehničnemu branju z veli-
kimi črkami, spoznajo naj stavek in naj-

navadnejša ločila kakor piko in vejico.
Zapomnijo si, da v začetku govora, za
piko, krstna imena in priimke pišemo z
veliko začetno črko.

Berilnih sestavkov je mogoče v I. od-
delku le nekaj obravnavati, zato hočem
o tem v II. oddelku razpravljati.

Z vajami v branji so pismene vaje v
zvezi. Učenci namreč prepisujejo posame-
zne zloge, pozneje v zloge razdeljene
besede in ko se seznanijo s stavkom, tudi
kratke stavke.

Poleg prepisovanja se vadi napisovanje
ali narekovanje. Učitelj narekuje učencem
posamezne zloge, katere poje učenec
piše na šolsko tablo, drugi pa na svoje
tablice. Učenec pove, kateri glas je prvi
in kateri drugi in ker jih skupaj izgovori,
jih tudi skupaj zapiše. Kadar se tem va-
jam dobro privadijo, pride se k dvo-
zložnim besedam. Učenci dvo-
zložno besedo izgovorijo in povejo, kolikokrat so usta
odprli, ko so jo izgovorili. Potem zapišejo
to, kar so izgovorili, ko so prvi-
krat usta odprli, tedaj prvi zlog in potem drugi in
oba zloga zvežejo s črtico, ker smo jih
skupaj izgovorili, to je — beseda.

Koncem besede naredijo vejico. Ravno
tako se postopa pri tri- in mnogozložnih
besedah. Zahtevajmo pa večkrat, da uče-
nec pove koliko zlogov ima beseda (ko-
likokrat usta odpremo) in koliko ima vsak
zlog črk (koliko glasov vsakokrat izgovo-
rimo). Učenec bode pozneje pri daljših in
še ne dovolj znanih mu besedah ravno
tako postopal in jih ne bode pomanjkljivo
pisal. Kadar znajo učenci že z malimi
črkami brati, naštevajo po vrsti predmete,
katerih so se v navzornem nauku učili in
jih sproti zapisujejo. Te vaje so jako ko-
ristne, ker uče učenca ob enem govoriti,
misliti, brati in pisati ter vsled tega tvo-
rijo dobro podlago spisnemu pouku.

M. Janežič-Peče.

svoje trditve utemeljuje, ker s tem za-
branimi brezmišelnimi odgovori, ki mu
jih drugi narekajo in ga prisilimo, da
sam dobro premisli predno odgovori.
Skrbimo pa, da dobi učenec jasne pred-
stave in pridno ponavljajmo, da se pred-
stave tudi jasno reproducirajo. Tako bode
nazorni nauk ostril opazovalni dar, bistril
misli in krepčal spomin.

Daljnā naloga nazornega nauka je
ta, da pomnoži zaklad besedij in
jezikovnih oblik in da vsposobi
učenca oboje v govoru porabiti.
Zahtevajmo tedaj, da odgovarja v pravil-
nih, prav naglašanih in popolnih stavkih
ter ravno tako utemeljuje svoje trditve.
V dijalektu ne sme govoriti ne učenec
še manj pa učitelj. Tujke dijalekta naj
se nadomeščajo s slovenskimi besedami.
Med nazorni nauk naj se vpletajo primerne
pesmice, pogovori itd., katerih si učenci z
memoriranjem prisvoje ter si tako utrdijo
spomin in na jezikovnih oblikah obogate.
Tako pridobe učenci že v prvem oddelku
gotovost v izrazu in se iznebe bojzljivosti
v govoru, katera se drugače opazuje še
v višjih oddelkih in je potem velika ovira
daljnemu pouku, posebno spisnemu.

Kaj pa računstvo? Ono, zahtevaj del-
avnost vseh duševnih močij, dotične raz-
vija in krepča ter pripravlja podlago spis-
nemu pouku.

Deluje pa še toliko bolj za jezikovni
(spisni) pouk, ako pri vporabnih nalogah,
katerih se je prav pogosto posluževati,
vselej zahtevamo, da učenec ponovi na-
logo, samostojno sklepa, reši, potem poda
popolni in pravilni odgovor in ravno tako
svojo trditve utemelji.

Ko si priučijo učenci nekaj glasov, prično
se vaje v branji. Učencem neznane be-
sede naj se pridno nadomeščajo z znanimi.
Priučivši se mehaničnemu branju z veli-
kimi črkami, spoznajo naj stavek in naj-

navadnejša ločila kakor piko in vejico.
Zapomnijo si, da v začetku govora, za
piko, krstna imena in priimke pišemo z
veliko začetno črko.

Berilnih sestavkov je mogoče v I. od-
delku le nekaj obravnavati, zato hočem
o tem v II. oddelku razpravljati.

Z vajami v branji so pismene vaje v
zvezi. Učenci namreč prepisujejo posame-
zne zloge, pozneje v zloge razdeljene
besede in ko se seznanijo s stavkom, tudi
kratke stavke.

Poleg prepisovanja se vadi napisovanje
ali narekovanje. Učitelj narekuje učencem
posamezne zloge, katere poje učenec
piše na šolsko tablo, drugi pa na svoje
tablice. Učenec pove, kateri glas je prvi
in kateri drugi in ker jih skupaj izgovori,
jih tudi skupaj zapiše. Kadar se tem va-
jam dobro privadijo, pride se k dvo-
zložnim besedam. Učenci dvo-
zložno besedo izgovorijo in povejo, kolikokrat so usta
odprli, ko so jo izgovorili. Potem zapišejo
to, kar so izgovorili, ko so prvi-
krat usta odprli, tedaj prvi zlog in potem drugi in
oba zloga zvežejo s črtico, ker smo jih
skupaj izgovorili, to je — beseda.

Koncem besede naredijo vejico. Ravno
tako se postopa pri tri- in mnogozložnih
besedah. Zahtevajmo pa večkrat, da uče-
nec pove koliko zlogov ima beseda (ko-
likokrat usta odpremo) in koliko ima vsak
zlog črk (koliko glasov vsakokrat izgovo-
rimo). Učenec bode pozneje pri daljših in
še ne dovolj znanih mu besedah ravno
tako postopal in jih ne bode pomanjkljivo
pisal. Kadar znajo učenci že z malimi
črkami brati, naštevajo po vrsti predmete,
katerih so se v navzornem nauku učili in
jih sproti zapisujejo. Te vaje so jako ko-
ristne, ker uče učenca ob enem govoriti,
misliti, brati in pisati ter vsled tega tvo-
rijo dobro podlago spisnemu pouku.

M. Janežič-Peče.

Iz šole za šolo.

Z r a k.

(K naravoznanstvenemu pouku v šoli.)

Ljubi učenci! Ker smo v berilu o zraku čitali, vam hočem zdaj o njemu še bolj na drobno govoriti in pokazati vsega-mogočnost in modrost Božjo, ki nam ga je vstvarila, brez kojega bi ne mogli živeti ne mi, ne živali, ne rastline.

Zrak je tenka plinova tekočina, ki nas obdaja od vseh strani in vso zemljo kakih 12 milj na visoko. On sestoji iz še tanjših tekočin ali plinov in sicer iz 1 dela kislica, 4 delov dušeca, nekaj ogljenca in drugih prvin, ter je prozoren in brezbarven. Da se nam vidi višnjev, pride od tega, ker je z vodeno paro zmešan in se v tej odbijajo višnjevi solnčni trakovi.*)

Zrak je neprodinno telo. Tega se prepričamo, ako poveznemo prazno kupico v posodo z vodo; voda ne more v navidezno prazno kupico, ker je zrak v njej. Ako vlivamo vodo skozi lijak v steklenico prav hitro, nam škropi voda v obraz, ker jo iz steklenice vhaajajoči zrak kvišku rine, kar priča, da je bil zrak v steklenici. Na tej podlagi so ljudje znašli vodomete za stanice.

Ker je zrak telo, zato plavajo oblaki po njem, kakor olje vrhu vode, pa tudi ptice in žuželke se letáje opirajo nanj.

Zrak je tekoča tvarina in ima v nasprotji z drugimi tvarinami to lastnost, da se njegovi delki ne privlačujejo, ampak jeden od drugega oddaljujejo; zato on vselej vsako prazno prostornino vso napolni, nikdar pa le deloma, kakor to lahko naredimo s drugimi tekočinami. Ker je zrak zelo tenka tekočina, vrine se v vsako narmanjšo praznoto zemlje, živalstva, rastlin in celó vode. Slednjega se prepričamo, ako kupico z vodo na gorko peč posta-

vimo; tu vidimo, kako se na dnu kupice neki mehurčki prikazujejo, ki so zrak, kateri se vsled gorkote razteguje.

Zrak se da stisniti in raztegniti. Tako na primer vidimo, ako prazno kupico v vodo poveznemo, da toliko vode vanjo pride za kolikor se je dal zrak v njej stisniti. Ako pa z zrakom napolnjeni mehur nad gorko peč obesimo, se mehur poveča, to je zrak se je v njem razširil.

Zrak je tudi prožen. Ako železen žrebelj v desko ali celó v železno ploščo zabijemo, se les ali tudi železo za toliko stisne, kolikor žrebelj prostora potrebuje. A ko ga vzamemo ven, ne stopi ne les, niti železo na svoje prvo mesto, da bi luknjo izpolnil. Drugače je z zrakom. Ako v steklenico, ki je do polovice z vodo napolnjena in ima tenko cev do dna, pihamo zrak, se zrak nad vodo stisne; ako usta odmaknemo, se isti zrak razteguje in brizga vodo pred seboj iz cevi. Ako v bezgovo, na jedni strani zamašeno pokalico potisnemo od druge strani zamašek, se zrak na prvo stisne potem pa raztegne in z glasnim pokom prvi zamašek ven vrže. Pok pride od tega, ker si iz pokalice prišli zrak dela prostor ter pretrese vnanjega.

Zrak ima tudi različno težo. Kakor je vsaka gosta reč težja od tanjše in razredčene, tako je tudi zgoščeni zrak težji od redkejšega in tanjšega. Ako zrak v zračnem balonu segrejem in s tem razredčim, razširi se balon in se vzdigne v višino, ker je razredčeni zrak v balonu veliko lažji od navadnega. To vidimo tudi pri vremeniku ali tlakomeru. Hladen, suh, tedaj gostejši zrak pritiska na zdolej odprto z živim srebrom napolnjeno cev, da se živo srebro v podaljšani cevi vzdri-

*) Učenjak Olsavski pa pravi, da ima tekoči kislice višnjevo barvo.

guje, med tem, ko v gorkem vlažnem vremenu manj pritiska, da živo srebro upada. To vidimo tudi, ako po zimi držimo prižgano svečo med polodprtimi durmi. Ako jo držimo visoko, pihlja gorki zrak luč iz izbe; ako jo pa držimo nizko, jo hladnejši zrak z vso močjo v izbo žene, tako, da nam jo često ugasne. Ako denemo v kupico prižgan klinček in jo z roko pokrijemo, luč ugasne, a zunanji zrak tišči na onega, ki je bil v kupici z lučjo razredčen s tako silo, da roko prav težko razkupice vzamemo. Zrak je v dolinah gostejši, kakor na gorah, kajti na gorah ga je toliko plasti manj, za kolikor so gore višje od dolin. Zato živo srebro v vremeniku tem bolj vpada, čim više ga nesemo in sicer na vsakih 100m 1 milimeter ter ljudje s tem zračunijo višave gorá.

Na prav velicih višavah priteče človeku iz ustnic in nosa kri, ker vnanji zrak ne pritiska na človeka s tako močjo, kakor uní, ki je v njemu in se želi razširiti.

Zrak se pretaka iz mrzlega kraja v gorkejšega in se hoče tako rekoč zravnati, zato le po hudi vročini pride silen piš. Ko je gorkota zrak v katerem kraji stanjšala, sili mrzli težki zrak v kraj, se jame pretakati, kar pravimo, da veter piha. Vetrovi pridejo vselej iz mrzlejših ali vsaj ohlajenih krajev, pri nas največ od snežnikov v doline. Ako zadeneta dva vetra pravokotno eden v drugega, naredi se vrtine, ki reči sukaje vzdigne od tal.

Ako odpremo polnemu, zabitemu sodu pipo, ne teče tekočina iz njega, ker jo zunanji zrak nazaj tišči, ako pa odpremo čep, priteče tekočina iz pipe, ker jo zgornji zrak pred seboj ven rine. Ravno tako ne teče voda iz steklenice, ako jo z vodo napolnjeno poveznemo v drugo posodo z vodo, ker zrak tišči na vodo v posodi.

Kadar pijemo, potegnemo zrak iz ust v sé, in na to mesto stopi pijača, ter pijemo. Ako kedo prehitro je ali pije, zamaši sapa deloma požiralnik, in le počasi se sapa izpod jedi poganja, kar pravimo,

da se kolca. Da moremo z leverjem ali natego vino iz soda dobiti, moramo pri tem, da jo v sod držimo, zrak iz nje potegniti. Ravno tako potegnemo pri vodnjakih in brizgljah z zamaškom zrak iz pušice, na čigar mesto potem zunanji zrak rine vodo v prazno pušico, da zgoraj izteka. Ako denemo zakrivljeno cev v posodo z vodo, tako da daljši konec cevi iz posode visi in potegnemo zrak iz cevi, pritiska zrak na vodo v posodi, ter jame voda po cevi iztekati, dokler jo je kaj v posodi. Vincarji pretakajo tako z natego vino iz večjega soda v manjšega, da jim ga ni treba v škafe prelivati in se manj izduši.

Zrak je tako težak, da tišči na vsak cm^2 človeškega telesa s težo 1 *kg*. A da človek te teže ne čuti, pride od tega, ker oni zrak, ki je v človeku, z ravno tako močjo na zunanji zrak tišči in se tako sila zravná. Da je človek v vročini ali pa pred nevihto vselej nekako truden, pride od tega, ker gorki, stanjšani zrak ne pritiska s tako močjo na njegga, kakor pa oni, ki je v človeku in bi se rad razširil, ter tako na naše čutnice pritiska, da smo bolj občutljivi in betežni.

Ker čisti zrak sèstoji deloma iz kisleca, je človeku in živalim za življenje zelo potreben. Kadar človek ali žival zasope, potegne zrak v sé in ga dihne iz sebe. S tem pa, da zrak v sé potegne, združi se nekaj kisleca z ogljenčevimi sestavinami v ogljenčevo kislino in z vodencem v vodo. Pri tem spojenji pa se razvija toplota v telesu do 30 stopinj, kar je več, odhaja z vodenom soparo. Učenjaki trdijo, da človek izsope le $\frac{1}{5}$ vsopenega kisleca, dušec pa skoraj ves. Dušec pa je rastlinam v živež tako potreben, kakor kislec ljudem in živalim.

A zrak ni povsod jednako čist. Najslabši je tam, kjer veliko ljudij skupaj prebiva ali pa kjer gori veliko lučij in ni prepaha; kajti ondi povžijejo ljudje in luči kislec iz zraka, dušec pa, ki ga iz sebe dihajo in ogljenčevo kislina, ki jo napravlja

luč, sta ljudem in živalim zadušivna in otrovna. Dušec se nahaja tudi v kletéh, kjer mošt vrè, v rudnikih in stranišcih in je zadušiven, tedaj zelo nevaren. Kdor gre v tak kraj, mora luč nesti pred seboj; ako luč ugasne, je to znamenje, da je kraj z dušcem napolnjen. Tak kraj se mora prej prezračiti, gnojna jama pa z živim apnom potresti, katero dušec nase potegne ali takorekoč veže.

Silno nevarno je tudi žerjavico imeti v stanici, kjer spimo, ali pa peč tako zavezni, da ogljena sopara ne more v dimnik iti ter čisti zrak ne more ogljenega okisa, ki se iz tlečega oglja razvija, pregnati iz izbe. Ogljenčev okis je težji od navadnega zraka in bolj pri dnu stanice plava, zato po noči spijoče ljudi zaduši in že omotica od njega je tako huda, da človek le težko ozdravi.

Slab zrak je tedaj zdravju zelo škodljiv in v zaprtih prostorih in tesnih stanovanjih, to je, kjer mnogo ljudij skupaj prebiva, se vselej najprvo vgnezdijo vsakovrstne bolezni. Le poglejmo nasproti, kako so kmečki ljudje pri vsem težkem delu čvrstejši in zdravejši od mestjanov in ljudij po tovarnah. Kajti kmečki ljudje so večino življenja na prostem, kjer je sveži zrak in med zelenjem, katero puhti iz sebe kri poživljajoči kislec. Za to je

treba povsod, kjer ljudje prebivajo, stanice vsak dan po letu in po zimi prevetrovati, da se sprideni zrak iz njih prežene in z dobrim nadomesti. Posebno dobro je, večkrat se sprehajati po svežem zraku. Vender pa ni varno slabo oblečen iz gorke izbe na prehladno iti, da se kri v pljučih ne prehladi in otrpne, česar nasledek bi bila huda pljučnica.

Zračno pretakanje ali veter pa nam tudi mnogo koristi. Res, da prehud veter veliko poslopij poškoduje in dreves polomi, a on nam prepluskava morje in stoječe vodé, da se ne osmradijo, prepíše in razkropi milijarde nevidnih kužnih mizazem ob času bolezni, suši premokro zemljo in perilo, goni ladije na morju in žene mline na veter, ondi kjer ni tekočih vodá. Vrhu teh dobrot, ki nam jih Bog po zraku deli, imam še jedno omeniti, namreč, naš sluh in govor. Kakor kamen, ki ga v mirno vodo vržemo, vznemiri vodo daleč na okrog, ravno tako vsaki glas pretrese zrak in to manjše ali večje tresenje zraka pride v naših ušesih do one čutnice, ki vnanje glasove sprejema in duši izročá. Ko bi zrak ne prevajev zunanjih glasov v naša ušesa, bi tudi ne mogli govoriti ter jeden družemu naznaniti svojih srčnih občutljev. O koliko neizmernih dobrot nam tedaj ljubi Bog deli po zraku! **P. Gross.**

Razpis častnega darila.

Da bi pospešila razvoj slovenske pripovedne književnosti, razpisuje „Matica Slovenska“ po določenih Jurčič-Tomšičeve ustanove

200 goldinarjev

častnega darila izvirnemu pesniškemu pripovednemu delu v prvi vrsti kaki **daljši in celotni epični pesmi.**

Snov bodi delu zajeta iz zgodovine ali sploh iz življenja národa slovenskega. Delo mora biti pisano tako, da po obliki in vsebini svoji ustreza umetniškimi zakonom lepe pripovedne književnosti ter poleg tega

ugodi literarnim namenom „Matice Slovenske“. Pisatelj, kteremu se prisodi častno darilo iz novcev Jurčič-Tomšičeve ustanove, prejme vrhu tega za svoje delo še navadno pisateljsko nagrado, ktere plačuje „Matica Slovenska“ po §. 15. svojega opravnega reda po 25–40 gld. za tiskovno polo.

Rokopisi naj se brez pisateljevega imena pošiljajo odboru „Matice Slovenske“ **do 31. grudna 1893. l.** Pisateljevo ime naj se pridene rokopisu v zapečaćenem listu, na kterem je zapisano dotično geslo.

V Ljubljani 1. sušca 1893.

Odbor „Matice Slovenske“.

luč, sta ljudem in živalim zadušivna in otrovna. Dušec se nahaja tudi v kletéh, kjer mošt vrè, v rudnikih in stranišcih in je zadušiven, tedaj zelo nevaren. Kdor gre v tak kraj, mora luč nesti pred seboj; ako luč ugasne, je to znamenje, da je kraj z dušcem napolnjen. Tak kraj se mora prej prezračiti, gnojna jama pa z živim apnom potresti, katero dušec nase potegne ali takorekoč veže.

Silno nevarno je tudi žerjavico imeti v stanici, kjer spimo, ali pa peč tako zavezni, da ogljena sopara ne more v dimnik iti ter čisti zrak ne more ogljenega okisa, ki se iz tlečega oglja razvija, pregnati iz izbe. Ogljenčev okis je težji od navadnega zraka in bolj pri dnu stanice plava, zato po noči spijoče ljudi zaduši in že omotica od njega je tako huda, da človek le težko ozdravi.

Slab zrak je tedaj zdravju zelo škodljiv in v zaprtih prostorih in tesnih stanovanjih, to je, kjer mnogo ljudij skupaj prebiva, se vselej najprvo vgnezdijo vsakovrstne bolezni. Le pogledjmo nasproti, kako so kmečki ljudje pri vsem težkem delu čvrstejši in zdravejši od mestjanov in ljudij po tovarnah. Kajti kmečki ljudje so večino življenja na prostem, kjer je sveži zrak in med zelenjem, katero puhti iz sebe kri poživljajoči kislec. Za to je

treba povsod, kjer ljudje prebivajo, stanice vsak dan po letu in po zimi prevetrovati, da se sprideni zrak iz njih prežene in z dobrim nadomesti. Posebno dobro je, večkrat se sprehajati po svežem zraku. Vender pa ni varno slabo oblečen iz gorke izbe na prehladno iti, da se kri v pljučih ne prehladi in otrpne, česar nasledek bi bila huda pljučnica.

Zračno pretakanje ali veter pa nam tudi mnogo koristi. Res, da prehud veter veliko poslopij poškoduje in dreves polomi, a on nam prepluskava morje in stoječe vodé, da se ne osmradijo, prepíše in razkropi milijarde nevidnih kužnih miazem ob času bolezni, suši premokro zemljo in perilo, goni ladije na morju in žene mline na veter, ondi kjer ni tekočih vodá. Vrhu teh dobrot, ki nam jih Bog po zraku deli, imam še jedno omeniti, namreč, naš sluh in govor. Kakor kamen, ki ga v mirno vodo vržemo, vznemiri vodo daleč na okrog, ravno tako vsaki glas pretrese zrak in to manjše ali večje tresenje zraka pride v naših ušesih do one čutnice, ki vnanje glasove sprejema in duši izročá. Ko bi zrak ne prevajev zunanijh glasov v naša ušesa, bi tudi ne mogli govoriti ter jeden družemu naznaniti svojih srčnih občutljev. O koliko neizmernih dobrot nam tedaj ljubi Bog deli po zraku! **P. Gross.**

Razpis častnega darila.

Da bi pospešila razvoj slovenske pripovedne književnosti, razpisuje „Matica Slovenska“ po določenih Jurčič-Tomšičeve ustanove

200 goldinarjev

častnega darila izvirnemu pesniškemu pripovednemu delu v prvi vrsti kaki **daljši in celotni epični pesmi.**

Snov bodi delu zajeta iz zgodovine ali sploh iz življenja národa slovenskega. Delo mora biti pisano tako, da po obliki in vsebini svoji ustreza umetniškimi zakonom lepe pripovedne književnosti ter poleg tega

ugodi literarnim namenom „Matice Slovenske“. Pisatelj, kteremu se prisodi častno darilo iz novcev Jurčič-Tomšičeve ustanove, prejme vrhu tega za svoje delo še navadno pisateljsko nagrado, ktere plačuje „Matica Slovenska“ po §. 15. svojega opravnega reda po 25–40 gld. za tiskovno polo.

Rokopisi naj se brez pisateljevega imena pošiljajo odboru „Matice Slovenske“ **do 31. grudna 1893. l.** Pisateljevo ime naj se pridene rokopisu v zapečaćenem listu, na kterem je zapisano dotično geslo.

V Ljubljani 1. sušca 1893.

Odbor „Matice Slovenske“.

I z k a z

o oddaji ubožnih knjig iz c. kr. šolsko-knjižnih zalog na Dunaji, v Pragi in Lvovu v petletnici 1887—1891.

Kronovina	Ubožne knjige za šolsko leto									
	1887/8		1888/9		1889/0		1890/1		1891/2	
	gld.	kr.	gld.	kr.	gld.	kr.	gld.	kr.	gld.	kr.
Dunaj	8699	72	7690	44	7004	25	7402	76	7472	18
Avstrija pod Anižo . .	12695	90	10634	66	10972	72	10928	87	11204	72
Avstrija nad Anižo .	3852	92	3560	91	3995	82	3654	08	3698	30
Salcburško	847	74	717	80	725	51	679	05	714	36
Štajersko	9120	64	7583	78	7115	84	7539	57	8075	10
Koroško	2746	74	1924	46	1932	62	1979	88	1915	15
Kranjsko	1831	88	1362	66	1521	33	1480	32	1599	75
Primorje	5128	61	4231	19	4013	42	3657	88	4120	74
Tirolsko	4871	46	3691	16	4354	36	3938	82	4122	83
Vorarlberško	385	87	319	33	289	78	269	59	308	10
Dalmacija	1689	93	1418	71	1355	52	1219	05	1788	92
Češko	38232	92	36154	82	30837	57	31644	37	31494	50
Moravsko	18574	11	15015	—	15733	73	16601	36	18075	52
Šlezija	3886	54	3273	06	3158	94	3168	46	3347	45
Galicija	16966	76	20337	52	21107	57	20065	48	27166	76
Bukovina	1269	37	1276	24	1185	44	1537	38	1742	19
Višje izdaje	—	—	2951	19	4286	04	6052	16	8532	42
Skupaj	130800	11	122142	23	119590	46	121819	08	135378	99

I z k a z

o oddaji upravnih prebitkov na deželne učiteljske pokojninske zaklade iz c. kr. šolsko-knjižnih zalog na Dunaji, v Pragi in Lvovu v petletnici 1887–1891.

Kronovina	Upravni prebitki iz leta									
	1887		1888		1889		1890		1891	
	gld.	kr.	gld.	kr.	gld.	kr.	gld.	kr.	gld.	kr.
Dunaj	4434	—	4775	—	4321	—	4386	36	4256	—
Avstrija pod Anižo .	6470	—	6603	—	6769	—	6475	69	6382	—
Avstrija nad Anižo .	1964	—	2211	—	2465	—	2165	15	2106	—
Salcburško	432	—	446	—	447	—	402	36	407	—
Štajersko	4649	—	4709	—	4384	—	4477	43	4600	—
Koroško	1400	—	1195	—	1192	—	1173	14	1091	—
Kranjsko	934	—	846	—	938	—	877	13	911	—
Primorje	2611	—	2522	—	1505	—	2178	47	1498	—
Tirolsko	2483	—	2200	—	2634	—	2333	87	2348	—
Vorarlberško	197	—	198	—	179	—	159	74	175	—
Dalmacija	811	—	831	—	787	—	722	32	652	—
Češko	22379	30	27579	40	27410	47	27410	38	25184	73
Moravsko	9470	56	8978	—	9192	54	9585	79	10521	16
Šlezija	1952	92	1623	40	1786	73	1732	33	1778	26
Galicija	2835	—	2835	—	2835	—	2835	—	2835	—
Bukovina	425	—	219	—	308	—	491	53	612	—
Skupaj	63447	78	67770	80	67153	74	67396	69	65357	15